Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2026-0000277190

Datum
30 juni 2026

Opgesteld door
[redacted]

Samengewerkt met
NPLV

Bijlage(n)
3

Aan Minister van VRO
Van Directeur Democratie en Bestuur

nota

Aanbieding Analyserapport Leefbaarometer 2024 aan Tweede Kamer en in afschrift aan Eerste Kamer

Aanleiding

- Overeenkomstig de wens van de Tweede Kamer informeert u op grond van de Leefbaarometer de Kamer tweejaarlijks over de leefbaarheidssituatie en -ontwikkeling in de wijken en buurten in Nederland.
- Daartoe is bijgaand Analyserapport 'Leefbaarometer 2024; trendbreuk in de ontwikkeling' opgesteld door onderzoekers van Atlas Research en In.Fact Research.
- Het rapport gaat in op het landelijke beeld. Het rapport bevat tevens een drietal verdiepende thema's in relatie tot leefbaarheid, namelijk fysieke leefomgeving, onderwijs, en overlast & onveiligheid.

Geadviseerd besluit

Instemmen met het verzenden van bijgaande brief aan de Tweede Kamer, en van een afschrift aan de Eerste Kamer, samen met het Analyserapport.

Kern

Algemene landelijke beeld

Uit het rapport blijkt dat sinds het begin van de metingen in 2002 er een voortdurende verbetering te zien is geweest van de leefbaarheid in Nederland. De verschillen tussen de meting van 2022 en 2024 wijzen echter op minder gunstige ontwikkelingen. Dit laat volgens de onderzoekers een mogelijke trendbreuk zien. In de brief en het rapport wordt ingegaan op een aantal van deze minder gunstige ontwikkelingen:

- *Gemiddelde score in het land is (zeer) licht gedaald tussen 2022-2024.*

De gemiddelde (zeer) lichte daling van de leefbaarheid kan vooral worden toegeschreven aan een daling van de leefbaarheid in de zeer sterk stedelijke gemeenten (de G4 en een groot deel van de G40). Landelijk gezien zijn de scores achteruitgegaan op de dimensies Woningvoorraad (bijvoorbeeld door meer overbewoning en iets toenemende leegstand), Fysieke omgeving (bijvoorbeeld door toename van verkeers- en geluidsoverlast) en in mindere mate op de dimensie Overlast en onveiligheid (bijvoorbeeld door meer ervaren overlast en onveiligheid).

Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid

De leefbaarheid in de 20 gebieden van het NPLV wordt ook gemonitord met de Leefbaarometer. In dit analyserapport wordt niet specifiek ingegaan op de leefbaarheid in de NPLV-gebieden. Op basis van dezelfde data (Leefbaarometer 2024) heeft uw ambtsvoorganger de Kamer in november 2025 geïnformeerd over de leefbaarheid in de NPLV-gebieden, via de voortgangsrapportage. In de

begeleidende Kamerbrief is een passage opgenomen over de leefbaarheid in de NPLV-gebieden in lijn met de voortgangsrapportage. De leefbaarheid in de gebieden is gemiddeld in 2024 iets is gedaald ten opzichte van 2022. Dit is vergelijkbaar met de gemiddelde trend in Nederland. Wel is de leefbaarheid over een langere periode (2018-2024) gemiddeld iets sterker verbeterd dan landelijk in de NPLV-gebieden.

- *Toename aantal huishoudens in gebieden met ongunstige leefbaarheid.*

Hoewel de leefbaarheid in Nederland als geheel gemiddeld 'goed' is, woonden er anno 2024 ongeveer 2 miljoen Nederlanders (963.000 huishoudens) in gebieden waar de leefbaarheid van de directe woonomgeving 'zwak' t/m '(ruim/zeer) onvoldoende' is. Dit aantal is tussen 2022 en 2024 voor het eerst toegenomen met 43.000 huishoudens.

- *Aantal 'stijgers' neemt steeds verder af, aantal 'dalers' neemt sterk toe.*

In de gebieden met een ongunstige leefbaarheid (score 'zwak' of 'onvoldoende') zijn daarbinnen delen te onderscheiden die tussen 2022 en 2024 er substantieel op vooruit zijn gegaan (de stijgers) en die er substantieel op achteruit zijn gegaan (de dalers). Tussen 2018 en 2020 waren er meer stijgers dan dalers. Daarna is dit omgekeerd en is de verhouding sinds 2020 ongunstiger geworden.

- *In gebieden met decennialang een 'onvoldoende' of lagere leefbaarheid verslechtert deze de laatste jaren zelfs verder.*

Gebieden die in 2024 een score 'onvoldoende' of lager hebben, die hebben die score al decennialang. Ze laten gemiddeld genomen een verslechtering van de leefbaarheid zien waar deze vòòr 2020 steeds verbeterde of hetzelfde bleef. In deze gebieden zijn de problemen geconcentreerd geraakt en zeer persistent.

- *In gebieden met een 'zwakke' t/m '(ruim) voldoende' leefbaarheid is de laatste jaren een lichte daling van de leefbaarheid ingezet.*

Gebieden die in 2024 een score 'zwak' t/m '(ruim) voldoende' hebben, zijn gemiddeld genomen gedaald in leefbaarheid, terwijl in dat soort gebieden de leefbaarheid daarvoor steeds verbeterde.

<u>Verdiepende thema's</u>

- *Leefbaarheid en de fysieke leefomgeving*

De onderzoekers hebben verkend wat voor de onderwerpen geluid, verkeer (parkeerdruk, verkeersveiligheid, luchtkwaliteit), hittestress en groen de verschillen zijn tussen gebieden met een gunstige en ongunstige leefbaarheid. Uit het rapport blijkt dat bewoners over deze aspecten het ongunstigst oordelen in gebieden met een 'zwakke' of 'onvoldoende' leefbaarheid. Opvallend is dat juist in veel uitbreidingswijken, waar in hoge dichtheid is gebouwd met een lage bouwhoogte en weinig groen, er ook veel hittestress is, terwijl de leefbaarheid hier gemiddeld vaak 'ruim voldoende' of 'goed' is.

- *Leefbaarheid en onderwijs*

Uit het rapport blijkt dat leefbaarheid sterk samenhangt met onderwijsuitkomsten. In buurten met een ongunstigere leefbaarheid krijgen leerlingen relatief vaker een vmbo-advies en minder vaak een vwo-advies. Ook zijn onderwijsachterstanden daar groter. Dit geldt ook voor jongeren zonder startkwalificatie en die geen onderwijs meer volgen. De onderwijsprestaties van jongeren zijn gemiddeld beduidend beter in gebieden met een 'uitstekende' leefbaarheid dan in buurten met een 'zwakke' leefbaarheid. Dat betekent niet dat die buurten daar ook de oorzaak van zijn, stellen de onderzoekers. Voor een deel draagt de leefbaarheidssituatie daar wel aan bij, bijvoorbeeld door meer stressfactoren in de woonomgeving zoals overlast en onveiligheid. Voor een ander (groter) deel dragen persoonlijke omstandigheden bij aan slechtere onderwijsprestaties. Bijvoorbeeld doordat er

structureel minder hulp geboden kan worden aan lerende kinderen of door (stress van) moeilijk rondkomen.

- *Leefbaarheid en overlast & onveiligheid*

De onderzoekers hebben onder meer gekeken naar de verbanden tussen de dimensie Overlast en onveiligheid en de andere dimensies in de Leefbaarometer. De sterkste relatie bestaat met de dimensie Sociale samenhang: in buurten waar bewoners hechter zijn en er meer stabiliteit in de bevolking is, wordt minder overlast en onveiligheid ervaren. Ook is er een positieve relatie met de dimensie Woningvoorraad: buurten met grotere en kwalitatief betere woningen kennen doorgaans minder problemen. Buurten met een hoog aanbod aan voorzieningen kennen juist meer overlast en onveiligheid.

Stevige inzet nodig op domeinoverstijgende, langjarige gebiedsaanpak

Aan het eind van de brief geeft u in uw reactie op het analyserapport het volgende aan:

- Ook in gebieden met een ongunstige leefbaarheid hebben mensen recht op een prettige en veilige woonomgeving, zodat ze zich er thuis voelen.
- De bevindingen in het rapport onderstrepen voor u de noodzaak om samen met collega-bewindslieden, en andere betrokken partijen, hard te blijven werken aan het toekomstperspectief van kwetsbare gebieden en hun inwoners. U refereert daarvoor onder meer aan het coalitieakkoord en de stevige inzet op een domeinoverstijgende, langjarige gebiedsaanpak, zoals met het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) dat wordt doorgezet.
- In de brief nadrukt u dat andere gemeenten in Nederland gebruik kunnen maken van de kennis en ervaring die met deze programma's wordt opgedaan over de aanpak en effectieve interventies (bijvoorbeeld via kennisplatform en leernetwerk van WijkWijzer; buddysysteem van burgemeesters en directeuren van NPLV-gebieden; website www.leefbaarenveilig.nl).
- U wijst ook op het door gemeenten zo goed mogelijk benutten van het beschikbare instrumentarium, dat kan bijdragen aan het verbeteren van het leefklimaat voor bewoners in die gebieden waar bewoners het al lastig genoeg hebben. Hierbij gaat u in op enkele voorbeelden van maatregelen.
- Ten slotte geeft u aan dat u ook op het terrein van de Volkshuisvesting zich blijft inspannen om de afspraken uit het coalitieakkoord uit te voeren, samen met vele andere betrokken partijen, en dat al deze maatregelen (bv. voldoende, betaalbare en passende woningen; beter benutten van bestaande gebouwen en tegengaan leegstand; woningisolatie en verduurzaming sociale huurwoningen, en meer aandacht voor handhaving en uitvoering) direct en indirect ook bijdragen aan een prettige leefomgeving.

Toelichting

- Tweejaarlijks wordt de 'Leefbaarometer' op de gelijknamige website online gezet en het analyserapport met een aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer toegestuurd. De Leefbaarometer is een monitor- en signaleringsinstrument waarmee een inschatting wordt gegeven van de leefbaarheid in Nederland, zoals bewoners die ervaren in hun buurt of wijk. Dit gebeurt aan de hand van 94 indicatoren binnen vijf dimensies, te weten: Fysieke leefomgeving, Woningvoorraad, Voorzieningen, Sociale samenhang, en Overlast & onveiligheid.
- De onderscheiden dimensies bieden gemeenten en andere partijen handvatten voor de richting waarin maatregelen voor verbetering van de leefbaarheid gezocht kunnen worden. De Leefbaarometer biedt geen causale verklaringen.

- De website bestaat uit geografische kaartweergaven van de leefbaarheids-situatie en -ontwikkeling op diverse schaalniveaus (tot op een laag schaalniveau van 100x100m) en op de onderscheiden dimensies.
- De data zijn van de website te downloaden en worden verwerkt door tal van verschillende gebruikers (gemeenten, corporaties, kennis- en onderzoeks-instellingen, studenten, bedrijven, particulieren, etc.).
- Het ministerie gebruikt de Leefbaarometer ook voor ontwikkeling van beleid (zoals het NPLV), beoordeling van aanvragen (bv. toepassing van selectieve woningtoewijzing op grond van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek), beantwoording van Kamervragen, etc.

Communicatie
De publicatie van het Analyserapport wordt met een nieuwsbericht op rijksoverheid.nl begeleid. Ook wordt achtergrondinformatie voor de (sociale) media beschikbaar gesteld en een bericht geplaatst op de website www.leefbaarenveilig van het NPLV, op linkedIn van VRO en mogelijk op uw Instagram-account.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	**Naam**	**Informatie**
1	1. Aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer	Ter akkoord en ondertekening (verzending TK + nr.3)
2	2. Afschriftbrief aan de Eerste Kamer	Ter akkoord en ondertekening (verzending EK + nrs.1 en 3)
3	3. Analyserapport Leefbaarometer 2024	Ter informatie